

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKAL UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

SH. Sharipov.

"KELTIRILDI"

oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Ro'yhatga olindi: BD-5110900-3.06

2018 yil "18" 06

XULQI OG'ISHIGAN BOLALAR PSIXOLOGIYASI
FAN DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar

Ta'lim sohasi: 110000 – Pedagogika

Ta'lim yo'nalishi: 5110900 – Pedagogika va psixologiya

Toshkent – 2018

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018-yil "18" 08 dagi 4 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil "25" 08 dagi 744 -sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchi: Kamilova N.G. Nizomiy nomidagi TDPU "Psixologiya" kafedrasida dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi

Taqrizchilar: M.Xolnazarova – Guliston davlat universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrasida mudiri, psixol.f.n.dotsent

Sh.Vadenova – Toshkent pedagogika kolleji "Pedagogika va psixologiya" kafedrasida o'qituvchisi

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti o'quv uslubiy Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2018 yil 28 06 dagi 11 – sonli bayoni bilan tasdiqlangan).

I.O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi dasturi pedagogika va psixologiya ta'lim yo'nalishi uchun mo'ljallangan. Ushbu dastur xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi kursi bo'yicha ma'ruza, seminar mashg'ulotlar mavzularini o'z ichiga olgan bo'lib umumkasbiy fanlardan biri hisoblanadi. Ushbu fanning o'zlashtirilishi natijasida tinglovchilar psixologiyada hulqi og'ishganlik muammosi, hulqi og'ishganlikning ijtimoiy psixologik omillari, deviant hulq otvorning ijtimoiy, psixologik, biologik sabablari, addiktiv va delikvent hulq-atvor profilaktikasi, uni diagnostika qilish masalalari haqida bilimlarni egallaydilar.mazkur fan 5-semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifasi

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda og'ishgan xulq, uning sabablari va bolalardagi xulqi og'ishganlikni korrektsiyalashning o'ziga xos tomonlariga doir bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

“Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi” o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

- Ijtimoiy me'yor va ijtimoiy og'ishish; og'ishgan xulq determinatsiyasi; og'ishgan xulq turlarini tasniflash; tajovuzkor axloq; delikvent axloq; tobe axloq; suitsidal axloq to'g'risida ***bilimga***;

- Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi fanining predmetini; xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasiga oid nazariyalarni; Shaxs og'ishgan axloqining psixodiagnostikasini; Shaxs og'ishgan axloqining preventsiyasini; Shaxs og'ishgan axloqining intervensiyasini; Shaxs og'ishgan xulqining psixologik korrektsiyasini; xulqi og'ishgan bolalarning ota-onalari bilan amaliyotchi psixologning faoliyati haqida ***ko'nikma***;

- Shaxs og'ishgan axloqini diagnostika qilish uchun metodikalarni tanlash; xissey holatlarni korrektsiyalash usullarini qo'llash; ota-onalar bilan konsultativ ishlarni olib borish; Shaxs og'ishgan xulqining psixologik korrektsiyalash usullarini ishlab chiqish va amalda qo'llash; Shaxs og'ishgan xulqini profilaktikalash yuzasidan ***malakasiga ega bo'lishi kerak***;

III.Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Modul. Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi faniga kirish

1-Mavzu: Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi kursining predmeti va og'ishgan xulq klassifikatsiyasi

Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi kursi bo'yicha umumiy tushuncha berish va fanining o'ziga xos jihatlarini, fanning predmeti va maqsadi. “Og'ishgan xulq” tushunchasi. Ijtimoiy me'yor va ijtimoiy og'ishish hamda og'ishgan xulq determinatsiyasi

2-Mavzu: Shaxs og'ishgan xulqining psixologik mexanizmlari

Og'ishgan xulqqa ekzistensial- gumanistik yondashuv. Og'ishgan xulqning psixodinamik jihatlarini. Og'ishgan xulq tarbiya natijasi sifatida.

3-Mavzu: Og'ishgan xulq klassifikatsiyasi

Axloqiy og'ishlarni tasniflash muammosi. Og'ishgan xulqni psixologik tasniflash. Axloqiy buzilishlarni tabiiy tasnifi. Axloqiy fenomenlarni qiyosiy tavsifnomasi

4-Mavzu: Dezadaptatsiya va uning o'smir xulqida namoyon bo'lishi

Dezadaptatsiya tushunchasi: nazariya va amaliyot. O'g'irilik: sabab va oqibatlar. O'smirlik davrida mobbing. O'smirning ijtimoiy dezadaptatsiya natijasi sifatida vandalizm, ekstrimizm, xakking va ksenogobiya

5-Mavzu: Agressiv xulq

Tajovuz va tajjovuzkor axloqning mazmun-mohiyati. Tajovuzkor axloq diagnostikasi va korrektsiyasi.

6-Mavzu: Delinkvent axloq

Delinkvent axloq shaxs og'ishgan xulqining shakli sifatida va uning mazmun-mohiyati, shakllanish sharoitlari. Qonunga qarshi motivatsiyaning shakllanish sharoitlari.

7-Mavzu: Tobe axloq

Shaxs tobe axloqining tavsifnomasi. Shaxs tobe axloqining omillari. Tobe axloqning tavsifnomasi, Shaxs muhtoj axloqning omillari, hammuhtojlik fenomeni, kimyoviy tobelik, ozuqaga tobelik.

8-Mavzu: Suitsidal axloq

Suitsidal axloq psixologiyasi va uning mazmun-mohiyati. Suitsidal axloqning yosh xususiyatlari. Suitsidning shakllanish kontseptsiyasi, suitsidal motivatsiya.

2-Modul. Og'ishgan xulq psixokorreksiyasi

9-Mavzu: Shaxs og'ishgan axloqning preventsiyasi va interventsiyasi

Og'ishgan hulqning preventsiyasi va interventsiyasi bo'yicha umumiy tushuncha. Shaxs og'ishgan hulqiga ijtimoiyg'psixologik ta'sir. Shaxs og'ishgan hulqining psixologik interventsiyasi. Og'ishgan hulqning turli shakllarida ijtimoiyg'psixologik aralashuv strategiyalari.

10-Mavzu: Shaxs og'ishgan xulqining psixologik korrektsiyasi

Ijoiy sababalarini rag'batlantirish. Xissiy holatlarni korrektsiyalash usullari. O'z-o'zini boshqarish usullari. Kognitiv usul. Istalmagan axloqni so'ndirish usuli. Ijoiy axloqni shakllantirish usullari.

IV. Amaliy va seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarida talabarlarda xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasiga doir bilim, ko'nikma va malakalar hosil qilinadi.

1. Ijtimoiy psixologik moslashganlik so'rovnoma
2. Deviant xulq atvor tashhisi
3. Axloqiy ongn darajasini o'rganish
4. Shaxs tajovuzkor xolati tashg'isi
5. Tobe axloqni aniqlash
6. Suitsidal axloq tashhisi
7. Xulqi o'g'ishgan bolalar psixologiyasi kursi bo'yicha masalalr echish

Seminar mashg'ulotlarida talabarlarda xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasiga

doir bilim, ko'nikma va malakalar hosil qilinadi.

1. Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi kursining predmeti va og'ishgan xulq klassifikatsiyasi
2. Shaxs og'ishgan xulqining psixologik mexanizmlari
3. Og'ishgan xulq klassifikatsiyasi
4. Dezadaptatsiya va uning o'smir xulqida namoyon bo'lishi
5. Agressiv xulq
6. Delinkvent axloq
7. Tobe axloq
8. Suitsidal axloq
9. Shaxs og'ishgan axloqining preventsiyasi va interventsiyasi
10. Shaxs og'ishgan xulqining psixologik korrektsiyasi

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

Talaba mustaqil ta'limni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- darslik va o'quv qo'llanmalar boyicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;

masofaviy ta'lim.

Talabaga mustaqil ta'limning mavzulari beriladi, bu mavzular bo'yicha egallanishi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar, muddati va topshirish shakli aytiladi. Ko'rsatilgan muddatda nazariy material konspekti, referati ko'riladi, test yoki savol-javob o'tkaziladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Og'ishgan xulq nazariyalari asosiy kontseptsiyalar mazmuni
2. Og'ishgan xulq motivatsiyasi
3. Shaxsdagi agressiv xulq motivatsiyasi
4. Shaxsdagi agressiv xulq motivatsiyasi
5. Jinoyatchilik, qonunbuzarlik va uning motivatsiyasi
6. Addektiv xulq motivlari
7. Suitsidal xulq motivlari
8. Og'ishgan xulq profilaktikasining psixologik uslublari
9. Og'ishgan xulqning diagnostik usullari
10. Og'ishgan xulqni korrektsiyalash texnologiyasi
11. Og'ishgan xulq profilaktikasining psixologik uslublari
12. Agressiya va uning shakllari, verbal, jismoniy agressiya
13. Shaxsdagi agressiv xulq motivatsiyasi
14. Internet addiktsiyasining psixologik xususiyatlari
15. Og'ishgan xulq ko'rinishlari
16. Deliktlarni ko'rinishlari.
17. Nostandart axloq ko'rinishi.
18. Destruktiv axloqni namoyon bo'lishi.
19. Ijtimoiy moslashmaganlik.

20. Pedagogik moslashmaganlik.
21. Nartsistik xulq.
22. Ijtimoiy- xuquqiy yondashuv.
23. Deviatziyalarni namoyon bo'lish darajalari.
24. Asotsial axloq ko'rinishlari.
25. Antiijtimoiy axloq shakllari.
26. Marginal chegaralar.
27. Suitsidal hulq-atvorni namoyot bo'lishi.
28. Suitsidal xulq motivlari.
29. Nartsistik xulq.
30. Ijtimoiy- xuquqiy yondashuv.
31. Deviatziyalarni namoyon bo'lish darajalari.
32. Asotsial axloq ko'rinishlari.
33. Antiijtimoiy axloq shakllari.
34. Marginal chegaralar.
35. Suitsidal hulq-atvorni namoyot bo'lishi.
36. Suitsidal xulq motivlari.
37. Alkogolizm, uning o'smirlarda ko'rinish bosqichlari.
38. Alkogolizmida shaxs tuzilishidagi o'zgarishlar.
39. O'smir shaxsining ijtimoiy jixatdan shakllanishida ijtimoiy-psixologik trening usuli.

VII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar:

1. N.G'.Komilova Xulqi og'ishgan yoshlar psixologiyasi – T.: TDPU 2014
2. Август Айхорн Трудный подросток – М.: СпБ 2001
3. Л.М.Семенюк Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции – М.: Речь 1998

Qo'shimcha adabiyotlar

4.Мирзиёев Ш.М. Танкидий тахлил катый тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятини кундалик қондаси бўлиши керак Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истикболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи //Халқ сўзи газетаси 2017 йил 16 январ №11.

5.Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” 2016.

6.Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халкимиз билан бирга қўрамиз. “Ўзбекистон” 2017

7.Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 2017—2021 йилларда Ўзбекистонни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракат стратегияси. 7 январ 2017 йил.

8.В.Казанская. «Подросток. Трудности взросления». Учеб.пос. 2008

- 9.K.Raximova, A.Abdullaeva «Tarbiyasi kiyin usmirlar psixologiyasi». O‘quv qo‘llanma. 2007
- 10.M. Тутушкина. «Психологическая помощь и консультирование». 2001
- 11.Дубровина И.В. «Практическая психология образования». 2004
- 12.Таланов Л.В., Малкина-Пих И.Г. «Справочник практического психолога». 2005
- 13.Волкова Е.Н., Балашова Т.Н., «Защита детей от жестокого образования». 2007
- 14.Корнилова Н. «Подростки группа риска». 2005
- 15.Хадилов Г.П. «Введение в современный девиантологию». 2001

Internet saytlari

- 16.[www. tdpu. uz](http://www.tdpu.uz)
- 17.[www. pedagog. uz](http://www.pedagog.uz)
- 18.[www. ziyonet. uz](http://www.ziyonet.uz)
- 19.[www. edu. uz](http://www.edu.uz)